

Олександр КАЛУСТЬЯН,
заслужений діяч мистецтв України,
член Національної спілки композиторів України,
професор, завідувач кафедри естрадної музики
Рівненського державного гуманітарного університету

Марія КОВЛЕВА,
викладач кафедри естрадної музики
Рівненського державного гуманітарного університету

ДЕЯКІ АСПЕКТИ КОМПЛЕКСНОЇ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ХОДІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО»

У представленій статті розглянуто можливості взаємодії та взаємообумовленості основних питань і напрямів організації навчального процесу як комплексної моделі, визначальним фактором якої є збалансоване співвідношення індивідуальних якостей об'єкта навчання та механізму формації структурно-логічних схем, скоординованих відповідно до вимог вищої школи. Це сприяє вдосконаленню інструктивної документації, адаптовано-раціональному використанню наявного педагогічного досвіду, втіленню інтерактивних тенденцій, оновленню форм і методів навчання. Важливу роль відіграє пошук можливостей оптимізації процесу викладання фахових дисциплін у контексті осучаснення нормативно-визначених форм класифікації видів занять, що позитивно впливає на активізацію навчального процесу.

Ключові слова: вдосконалення, систематизація, індивідуалізація, ретроспекція, методичні концепції, індивідуалізація, методологічна єдність, інтенсифікація, модифікована комплектація.

В представленной статье рассматриваются возможности взаимодействия и взаимообусловленности основных вопросов и направлений организации учебного процесса как комплексной модели, определяющим фактором которой является сбалансированное соотношение индивидуальных качеств объекта обучения и механизма формирования структурно-логических схем, скоординированных в соответствии с требованиями высшей школы. Это способствует совершенствованию инструктивной документации, адаптированно-рациональному использованию имеющегося педагогического опыта, внедрению интерактивных тенденций, обновлению форм и методов обучения. Важную роль играет поиск возможностей оптимизации процесса преподавания профессиональных дисциплин в контексте осовременивания нормативно-определенных форм классификации видов занятий, положительно влияя на активизацию учебного процесса.

Ключевые слова: усовершенствование, систематизация, индивидуализация, методические концепции, индивидуализация, методологическое единство, интенсификация, модифицированная комплектация.

The possibilities of interaction and interdependence of the main issues and directions of the organization of the educational process as an integrated model are considered in this article, in the basis of which the determining factor is the constrained correlation of the individual qualities of the learning object and the mechanism of formation of structural-logical schemes coordinated in accordance with the requirements of the higher school. This contributes to the improvement of instructional documentation, adapted-rational use of previous pedagogical experience, the implementation of interactive trends, updating forms and methods of training. An important role is played by the search for opportunities for optimization of the teaching of professional disciplines in the context of modernization of normatively-defined forms of classification of classes, which has a positive effect on the issue of activating the educational process.

Key words: perfection, systematization, indifference, retrospection, methodical concepts, individualization, methodological unity, intensification, modified equipment, improvement.

Постановка проблеми. Структурне розмежування поетапності підготовки фахівців спеціальності «музичне мистецтво» – багаторівневе явище, неоднозначність якого вимагає комплексної індивідуалізації визначених пріоритетів організації навчального процесу. Питання полягає у виваженій диференціації методів викладання фахових дисциплін у контексті уніфікованого бачення взаємозв'язків і взаємодії збалансованого співвідношення навчального матеріалу в часі, одномоментно-концентрованого інформаційного навантаження лекційних, практичних, лабораторних і семінарських занять, організації самостійної роботи студентів, що є визначальним у конкретизації підготовки фахівців спеціальності «музичне мистецтво» різних спеціалізацій.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Підписання Болонської декларації стало прогресивним поштовхом у питанні розвитку вищої освіти. Це призвело до створення умов активного середовища педагогічної діяльності в межах широкого інформаційного простору, що дало можливість зрозуміти штучну обмеженість попередніх методичних концепцій.

Інформаційне збагачення новітніми матеріалами, пов'язаними з питаннями різноманітних сучасних тенденцій, узагальнень і шкіл, які виникли на рівні європейських і загальносвітових досягнень, стало стимулом для переосмислення застарілих положень, активізувало широкий спектр експериментальних пошуків у сучасній педагогіці, а як наслідок – призвело до появи значної кількості науково-методичних досліджень, де використовується досвід зарубіжних респондентів. Аналіз означених публікацій дає можливість стверджувати як про позитивні, так і негативні результати, адже освіта України перебуває в стані експериментальних пошуків оптимальних варіантів розв'язання проблем на всіх рівнях, а в перспективі – можливість інтегруватися в систему прогресивних досягнень європейського рівня.

Метою статті є визначення пріоритетних положень, де науково-теоретичний і практичний зміст організації навчального процесу розглядається з позицій ціннісних орієнтацій, пов'язаних із педагогічною діяльністю, як з точки зору канонічно-традиційних вимог, так і прогресивних тенденцій комплексно-структурної систематизації на рівні використання різноманітних варіантів модифікованої комплементації складових відповідно до вимог сучасності.

Виклад основного матеріалу. Навчальний процес як модульна система базується насамперед на вивченні й урахуванні особистих якостей, інтересів і здібностей студентів. Зважаючи на це, в основу його організації має бути покладений принцип індивідуалізації навчання, де однією з основних рис вирішення питання активізації є орієнтація на збільшення обсягу самостійної та індивідуальної роботи студентів, що підкреслює їх значення у загальній концепції комплексної систематизації підготовки фахівців.

Розглядаючи комплексність як структурне явище, необхідно враховувати можливості та вимоги дисциплін із точки зору перспектив кінцевого результату засвоєння повного об'єму знань, умінь та навичок у системі теоретичної підготовки, практичної діяльності та розвитку професійного музичного мислення. Це вимагає постійного контролю над питанням збалансованості рівноваги між інструктивним матеріалом та результатами виконання практичних вправ, що безпосередньо стимулює організацію самостійної роботи студентів у вирішенні поставлених завдань.

Інформаційна насиченість навчально-методичних матеріалів як системне явище повинна формуватися за алгоритмічним принципом поступового збільшення об'єму та складності. У цьому випадку градація визначеної тематики логічно взаємодоповнюється, створюючи умови для динамізації комплексної організації навчального процесу, де у вирішенні поставлених завдань неабияк роль відіграють історичний та типологічний аспекти викладення теоретичного матеріалу, що логічно відображає взаємодію об'єктивних і суб'єктивних компонентів освітньої діяльності в контексті становлення когнітивного й аксіологічного світогляду, коли сама сутність парадигми комплексної систематизації навчального процесу дає можливість аналізувати проблемні питання та знаходити позитивні шляхи їх вирішення на рівні структурно-функціональної організації аналогу лабораторії методичних досліджень.

Такий підхід до навчання сприяє розвитку творчих здібностей майбутніх фахівців, поглибленню їх індивідуальної підготовки, скороченню кількості обов'язкових аудиторних занять, покращенню планування

й організації самостійної роботи, пошуку і визначенню форм і методів роботи, розробці індивідуальних планів навчання. Варто відзначити, що така постановка питання передбачає переведення студентів, зокрема найбільш здібних, на індивідуальний план роботи, що сприятиме інтенсифікації навчального процесу. Означені плани повинні враховувати перспективні напрямки розвитку та становлення наукової і практичної діяльності майбутніх фахівців спеціальності «музичне мистецтво».

Аналізуючи сучасний стан навчального процесу та підходячи до загальних положень навчання студентів – майбутніх музикантів як до системного явища, необхідно звернути увагу на недостатню концентрацію сил сучасної педагогіки у вирішенні проблеми відокремленості елементів цілого, коли штучна ізолюваність невід'ємних ланок комплексної систематизації призводить до обмежених вузькопрофесійних амбіцій, що негативно впливає на формування майбутніх фахівців. Проблема відокремленості слід усвідомлювати як багатозначне явище і вирішувати її комплексно, тобто спільно і поетапно, враховуючи, зокрема, той момент, що в послідовній системі «школа – училище – заклад вищої освіти» вища освіта потребує чіткого методичного узагальнення в контексті узгодження загальнотеоретичного циклу із фаховим, на рівні диференційованого принципу викладення теоретичних дисциплін відповідно до спеціальності.

Зауважимо, що в системі спеціальних циклів дисциплін не завжди наявний злагоджений механізм взаємозв'язку і взаємодії. Це насамперед стосується співвідношення лекційного курсу методики і безпосередньо класу спеціальності. Основний напрям у вирішенні проблеми – вдосконалення програм лекційних курсів, адже індиференція викладення матеріалу негативно впливає на розвиток інтелектуально-фахових якостей студента. Варто констатувати і той факт, що тенденція байдужості до змісту теоретичного циклу нерідко простежується і в програмах спеціалізованого напрямку. Таким чином, виникає необхідність поширення і поглиблення міжпредметних зв'язків з урахуванням специфічних особливостей кафедр, коли попередньо розроблені проблемно-методичні питання повинні розглядатися на рівні методичних рад для прийняття остаточного оптимального рішення і подальшого впровадження у навчальний процес. Якщо у цьому питанні не дійти взаєморозуміння, студент не відчужено методологічної єдності методичних положень лекційного матеріалу, заняття зі спеціальності й педагогічної практики.

Ураховуючи новітні принципи діяльності вищої школи та специфіку професійної спрямованості навчальних структур, необхідним компонентом педагогічної діяльності викладачів на сучасному етапі має бути метод ретроспекції. Саме такий підхід до викладання інформаційного матеріалу в процесі навчання студентів дасть можливість широко використовувати сучасний метод «зустрічного руху» в контексті контрастних співставлень полярних положень. Означений аспект проблеми створює ефект адекватної взаємозакінченості, посилює прагнення до пізнання, створює істотні умови для експериментальної перевірки використання нових форм і методів у процесі навчання студентів спеціальності «музичне мистецтво».

Застосовуючи найрізноманітніші варіанти роботи зі студентами і проводячи навчальний процес на рівні використання основних видів навчальних занять, ми не повинні забувати, що, з одного боку,

в педагогічній діяльності наявний обов'язковий елемент суто наукового, об'єктивного аналізу явищ, а з іншого – результат цього аналізу суб'єктивується відповідно до особистості викладача як носія конкретної творчої індивідуальності. Педагогічна спрямованість викладачів у навчальній роботі зі студентами, з точки зору специфічних тенденцій діяльності закладу освіти, у своїй основі передбачає активізацію ситуативно трансформуючих, науково-пізнавальних, оцінювально-орієнтованих аспектів, що створює умови для постійного самовдосконалення викладацького складу та сприяє виникненню нових методичних концепцій. Невід'ємним фактором осучаснення навчального процесу повинна бути визначеність у питанні реалізації стратегічних завдань, пов'язаних із методичними схемами концентрованої насиченості, де наявні як принципи моделювання майбутніх типових професійних ситуацій, пов'язаних із фаховою діяльністю студентів, так і принципи прогнозування поетапного розгортання перспективної структури безперервного циклу навчання.

Висновки. Підсумовуючи положення, викладені у матеріалі статті, варто відзначити, що, працюючи над розвитком інтелектуально-фахових здібностей майбутніх фахівців спеціальності «музичне мистецтво», необхідно впроваджувати елементи контрастно-психологічного методу навчання на рівні практичного використання репродуктивно-творчих аспектів діяльності студентів у навчальному процесі. Саме завдяки цьому досягається ефект постійного пошуку, а в студентів формується варіантний принцип мислення в контексті алгоритмічних та евристичних методів пізнання, створюючи таким чином логічний розумово-психологічний зв'язок усвідомлення канонічних положень і новітніх досягнень як у навчанні, так і в інших галузях інтелектуально-творчої діяльності.

Ураховуючи методичні особливості викладених положень, можна досягти основної мети, зокрема докласти усіх зусиль, щоб заняття зі студентами стали конкретною формою реалізації педагогічного методу, що в майбутньому дасть змогу підняти процес їх навчання на принципово новий, концептуально-творчий рівень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія / А. М. Алексюк. – К. : Либідь, 1988. – 558 с.
2. Астафьев Б. В. Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании / Б. В. Астафьев. – Изд. 2-е. – Л. : Музыка, 1973. – 144 с.
3. Основні засади розвитку вищої освіти в контексті Болонської декларації / за ред. В. Г. Кременя. – Тернопіль : ГДПУ ім. В. Гнатюка, 2004. – 147 с.
4. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва. Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін / Г. М. Падалка. – К. : Освіта України, 2008. – 227 с.
5. Рудницька О. П. Педагогіка : загальна та мистецька / О. П. Рудницька. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.
6. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : учеб. пособие / Г. К. Селевко. – М. : Нар. образование, 1988. – 256 с.
7. Столяренко Л. Д. Основы психологии / Л. Д. Столяренко. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2000. – 672 с.
8. Юцявичене П. А. Теория и практика модульного обучения / П. А. Юцявичене // Советская педагогика. – 1990. – № 1. – 55–60 с.

Дата надходження до редакції: 06.02.2018 р.

УДК 378. 147:[373.5.011.3-051:78]

Тетяна КРИЖАНОВСЬКА,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри історії, теорії музики
та методики музичного виховання Інституту мистецтв
Рівненського державного гуманітарного університету

Марія ДАНИЛЮК,
студентка магістратури кафедри історії, теорії музики
та методики музичного виховання Інституту мистецтв
Рівненського державного гуманітарного університету

«DOCERE, DELECTARE, MOVERE»: ЕМОЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДЛІТКІВ У ПРОЦЕСІ СПРИЙМАННЯ ТВОРІВ БАРОКОВОЇ МУЗИКИ

У статті розглянуто окремі методичні підходи щодо емоційного розвитку підлітків засобами барокового музичного мистецтва.

Ключові слова: емоційний розвиток особистості, емоційна сфера підлітка, емоційно-розвивальний потенціал барокової музики.

В статті рассмотрены отдельные методические подходы, касающиеся эмоционального развития подростков средствами бароккового музыкального искусства.

Ключевые слова: эмоциональное развитие личности, эмоциональная сфера подростка, эмоционально-развивающий потенциал барокковой музыки.